

UZASADNIENIE

Powód W. K. (1) w pozwie skierowanym przeciwko (...) w S. wniósł o ustalenie, że łączył go z pozwaną stosunek służby w okresie od 29 kwietnia 1995 r. do 3 sierpnia 2017 r.

W uzasadnieniu wskazał, że pozwana doręczyła mu świadectwo pracy za okres zatrudnienia od 29 kwietnia 1995 r. do 3 sierpnia 2017 r. Tymczasem skutecznie uchylił się od swojego oświadczenia zawartego w porozumieniu o przekształceniu z dniem 1 stycznia 2013 r. stosunku służby w stosunek pracy. Przyczyną uchylenia było pozostawanie powoda w błędzie co do uprawnień emerytalnych. Nadto porozumienie o przekształceniu bezwzględnie nieważne, albowiem mianowanie powoda na stopnie służbowe odbyło się na podstawie przerobionego dokumentu o nazwie „kryteria punktowe”. Z dokumentu tego usunięto dwa kryteria, tj. ukończenie aplikacji prokuratorskiej lub radcowskiej oraz ukończenie dwóch fakultetów. Powód nie otrzymał też punktu za szkolenia funkcjonariuszy. W ten sposób doszło do zaniżenia stopnia służbowego powoda. „Wskutek rekonesansu” powód ustalił, że wszyscy radcowie prawni w (...), poza zatrudnionymi w (...) w S., zostali mianowani do grona oficerskiego. To stanowiło przejaw dyskryminacji i naruszało konstytucyjną zasadę równości wobec prawa. Dalej powód wskazał, że procedura zakończona przekształceniem stosunku służby w stosunek pracy została mu narzucona. Pozwana nie poinformowała o zamiarze przekształcenia organów samorządu radcowskiego i związków zawodowych. Nie podała też rzeczywistej przyczyny przekształcenia.

Pozwana wносиła o odrzucenie pozwu, ewentualnie o oddalenie powództwa. Odrzucenie powództwa argumentowała niedopuszczalnością drogi sądowej. Wskazała, że kwestia ustalenia stosunku służbowego powoda jako funkcjonariusza z D. (...) w S., a następnie D. I. (...) w S., ma charakter administracyjny.

Wniosek o oddalenie powództwa tłumaczyła tym, że podstawą zaproponowania powodowi zmiany stosunku zatrudnienia ze stosunku służby w stosunek pracy w służbie cywilnej stanowił przepis art. 98 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o (...). Taką propozycję przedstawiono powodowi 20 listopada 2012 r. Powód zaakceptował ją pod warunkiem podwyższenia wysokości wynagrodzenia. D. (...) w S. w dniu 27 listopada 2012 r. przedstawił powodowi nową propozycję odpowiadającą jego warunkom. Jednocześnie powoda pouczono, że odmowa jej przyjęcia nie wpłynie na zmianę dotychczasowego stosunku służby. Z kolei jej przyjęcie doprowadzi do jego przekształcenia w stosunku pracy nawiązany na czas nieokreślony. Powód ostatecznie przyjął propozycję. Nie pozostawał wówczas w błędzie co do treści czynności prawnej ani jej skutków – zwłaszcza, że z racji zajmowanego stanowiska radcy prawnego, posiadał niezbędną wiedzę i doświadczenie do oceny sytuacji, w której się znalazł. Pozwana zaprzeczyła, by Dyrektor (...) w S. zapewniała powoda, iż funkcjonariusze celni nie zostaną włączeni w system zaopatrzenia emerytalnego służb mundurowych. Zanegowała też dopuszczalność cofania przez funkcjonariuszy celnych oświadczeń w przedmiocie przekształcenia stosunków zatrudnienia, jak i konieczność konsultowania procedury przekształceniowej z samorządem radcowskim, czy organizacjami związkowymi.

Postanowieniem z 2 lutego 2018 r. Sąd odrzucił pozew z uwagi na niedopuszczalność drogi sądowej i orzekł w przedmiocie kosztów procesu. Postanowienie to zaskarżył powód, a Sąd Okręgowy w S. uchylił je wskazując, że sprawami podlegającymi rozpoznaniu przez sądy powszechne mogą być nie tylko sprawy cywilne w znaczeniu materialnym i formalnym według art. 1 k.p.c., ale też sprawy, dla których rozpoznania ustawa nie zastrzegła właściwości sądu administracyjnego, spełniające przesłanki „sprawy” z art. 45 Konstytucji RP.

Pismem z 7 listopada 2018 r. powód zażądał ustalenia stosunku służby w okresie od 1 stycznia 2013 r. do 3 sierpnia 2017 r. Wyjaśnił, że ograniczył okres objęty pierwotnym żądaniem, albowiem w pozostałym zakresie strona pozwana go nie kwestionowała.

Na rozprawie w dniu 25 października 2018 r. Sąd wezwał Skarb Państwa-D. I. (...) w S. do udziału w postępowaniu w charakterze pozwanego.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa powtarzając argumentację zawartą w odpowiedzi na pozew pozwanej I. (...) w S..

Na rozprawie w dniu 29 listopada 2018 r. powód cofnął pozew w zakresie ustalenia stosunku służby przed 1 stycznia 2013 r. Pozwani wyrazili zgodę na tę czynność. Na tejże rozprawie powód podniósł zarzut, iż został wprowadzony w błąd przez L. D. (...) w S., co do tego, że funkcjonariusze celni nigdy nie zostaną włączeni w system emerytalny służb mundurowych. Cierpiał wówczas na depresję i miał już dość tego, że L. M. wzywała go i nakłaniała wszelkimi sposobami na przejście do służby cywilnej. Zgodził się na jej propozycję, „aby mieć święty spokój”.

Kolejnej zmiany powództwa powód dokonał w piśmie z 28 czerwca 2019 r. Zażądał nakazania wydania mu świadectwa służby za okres jej pełnienia. Jednocześnie nie cofnął pozwu w zakresie ustalenia. Argumentował, że otrzymał wyłącznie świadectwo pracy, choć w istocie pełnił służbę. Brak świadectwa uniemożliwił mu skorzystanie z uprawnień emerytalnych z tytułu jej pełnienia.

Pozwani ponowili wnioski o oddalenie powództwa. Podali, iż charakter świadectwa czy to pracy, czy służby, zależy od statusu osoby zatrudnionej w momencie ustania tego zatrudnienia. Świadectwo służby wydawane jest tylko funkcjonariuszowi celnemu w ściśle określonych przypadkach. Skoro powód w dacie ustania zatrudnienia pracował na podstawie umowy o pracę, to należało wydać mu świadectwo pracy (k. 127-131, 146).

Na rozprawie w dniu 3 grudnia 2019 r. powód cofnął pozew co do żądania ustalenia stosunku służby. Wyjaśnił, że potrzebuje wyłącznie świadectwa służby dla realizacji praw emerytalnych. Również i w tym przypadku pozwani wyrazili zgodę na częściowe cofnięcie pozwu.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód W. K. (1) jest z wykształcenia prawnikiem, ukończył aplikację radcowską i w lutym 1994 r. został wpisany na listę radców prawnych Okręgowej Izby Radców Prawnych w Z..

Od 29 kwietnia 1995 r. powód zatrudniony został w (...) w S. na stanowisku radcy prawnego na podstawie umowy o pracę na czas określony do 31 grudnia 1995 r. Z dniem 1 stycznia 1996 r. jego stosunek pracy został oparty na umowie o pracę na czas nieokreślony.

Pismem z 26 maja 2000 r. D. (...) w S., działając na podstawie art. 91 ust. 2 ustawy z 24 lipca 1999 r. o (...), mając na uwadze kwalifikacje powoda, przebieg jego dotychczasowej pracy i jej ocenę, przedstawił powodowi propozycję mianowania do służby stałej na stanowisku radcy prawnego w stopniu starszego rewidenta celnego. Powoda pouczono przy tym, iż jest zobowiązany do złożenia pisemnego oświadczenia o przyjęciu lub odmowie przyjęcia propozycji. Odmowa miała skutkować ustaniem stosunku pracy.

Powód wyraził zgodę na tę propozycję w dniu 13 czerwca 2000 r. i z dniem 15 czerwca 2000 r. został mianowany do służby stałej w (...) w S. na stanowisku radcy prawnego w stopniu starszego rewidenta celnego.

W związku z przekształceniem urzędów celnych w Izby celne, powód od 1 maja 2002 r. pełnił służbę w (...) w S.. Swoje obowiązki wykonywał w Wydziale Prawno-Organizacyjnym – Referacie Prawnym.

W dniu 1 października 2004 r. powód uzyskał stopień młodszego dyspozytora celnego. Dwa lata później - stopień dyspozytora celnego, a z dniem 30 listopada 2009 r. stopień aspiranta celnego.

Dowód:

- dyplomy k. A7-A8 akt osobowych,
- zaświadczenia k. A9-A10 akt osobowych,

- umowy o pracę k. B2, B15 akt osobowych,
- pismo z 24.05.00 r. k. B40 akt osobowych,
- pismo z 26.05.00 r. k. B41 akt osobowych,
- akt mianowania k. B42 akt osobowych,
- pismo z 08. (...) k. B61 akt osobowych,
- pismo z 21.09.04 r. k. B83 akt osobowych,
- pismo z 19.09.06 r. k. B96 akt osobowych,
- pismo z 23.11.09 r. k. (...) akt osobowych,
- akt mianowania k. (...) akt osobowych.

W 2012 r. Szef (...) zapowiedział podwyższenie uposażeń funkcjonariuszom celnym i pracowników izb celnych w perspektywie najbliższych trzech lat. D. izb celnych nie otrzymali jednak dodatkowych środków z przeznaczeniem na podwyżki. Musieli je pozyskać we własnym zakresie czyniąc oszczędności w wydatkach związanych z kosztami zatrudnienia.

L. D. (...) w S. zdecydowała się na pozyskanie środków na podwyższenie wynagrodzeń funkcjonariuszy celnych w drodze likwidacji części etatów funkcjonariuszy celnych, poprzez zaprzestanie rekrutacji na zwolnione stanowiska. Nadto miała zamiar przekształcić części tych etatów na etaty pracownicze, albowiem dysponowała wolnymi środkami na wynagrodzenia pracowników służby cywilnej.

Po analizie zatrudnienia stwierdziła, iż zatrudnieni w Izbie dwaj radcowie prawni, w tym powód, mogą wykonywać dotychczasowe obowiązki w ramach stosunku pracy. Za przekształceniem ich stosunków służby przemawiało to, iż nigdy nie zajmowali działaniami typowymi dla funkcjonariuszy celnych, w tym ściganiem przestępczości. Następnie w dniu 20 listopada 2012 r. L. M. (2), powołując się na przepis art. 98 ust. 1, 3 i 4 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o (...), przedstawiła powodowi i drugiemu radcy prawnemu propozycję przeniesienia do pracy w służbie cywilnej w pełnym wymiarze na stanowisku radcy prawnego w Referacie Prawnym z wynagrodzeniem zasadniczym wynoszącym 5.724,60 zł. Jednocześnie powód został poinformowany, że zgodnie z art. 98 ust. 5 i ust. 6 w/w ustawy, złożenie oświadczenia o odmowie przyjęcia propozycji nie wpłynie na zmianę dotychczasowego stosunku służby powoda. W przypadku wyrażenia zgody, z dniem 1 stycznia 2013 r. stosunek ten przekształci się w stosunek pracy na podstawie umowy o pracę zawartej na czas nieokreślony.

Dnia 26 listopada 2012 r. powód odpowiedział na tę propozycję oświadczając, że ją przyjmuje pod warunkiem podwyższenia wysokości wynagrodzenia zasadniczego do 5.924,60 zł. Wyjaśnił, że wskutek przyjęcia propozycji utraci uprawnienia związane ze stosunkiem służby w postaci dodatkowego urlopu wypoczynkowego i prawa do urlopu dla poratowania zdrowia. Powołał się jeszcze na „silniejszy status” funkcjonariusza mianowanego od statusu pracownika korpusu służby cywilnej. Te wszystkie argumenty miały przemawiać za podwyższeniem proponowanego wynagrodzenia zasadniczego po przekształceniu stosunku służby.

L. M. (2) obliczyła wartość korzyści finansowych związanych ze statusem funkcjonariusza celnego i w dniu 27 listopada 2012 r. przedstawiła powodowi propozycję przeniesienia do pracy w służbie cywilnej w pełnym wymiarze na stanowisku radcy prawnego w Referacie Prawnym z wynagrodzeniem zasadniczym wynoszącym 5.925,10 zł. Pismo zawierało pouczenia o treści analogicznej do pouczeń zawartych w piśmie z 20 listopada 2012 r.

Tego samego dnia powód pisemnie oświadczył, że przyjmuje złożoną mu propozycję. Przyjął ją również drugi z radców prawnych I..

Podczas rozmów z powodem L. M. (2) nie sugerowała mu, iż funkcjonariusze celni nie zostaną włączeni do systemu emerytalnego służb mundurowych.

Dowód:

- zeznania L. M. k. 114-115,
- pismo z 27.11.12 r. k. B138 akt osobowych,
- pismo z 26.11.12 r. k. B 138a akt osobowych,
- pismo z 20.11.12 r. k. B138b akt osobowych.

Nikt nie zmuszał powoda do wyrażenia zgody na przekształcenie stosunku służby w stosunek cywilnoprawny.

Dowód:

- przesłuchanie W. K. k. 147.

Przy wyrażaniu zgody na to przekształcenie powód nie znajdował się w stanie wyłączającym świadome lub swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli ze względu na stan psychiczny.

Dowód:

- opinia biegłej k. 153-156.

Na skutek przyjęcia propozycji D. (...) w S. zawartej w piśmie z 27 listopada 2012 r., z dniem 1 stycznia 2013 r. powód utracił status funkcjonariusza celnego i stał się pracownikiem I. zatrudnionym na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony. Po utworzeniu (...) (...) w 2017 r., od 1 marca 2017 r. zakładem pracy powoda została (...) (...) w S., gdzie wykonywał obowiązki na dotychczasowym stanowisku. Nie otrzymał pisemnej propozycji określającej nowe warunki zatrudnienia określonej w art. 165 ust. 7 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę o (...) (...). Jednakże jego stosunek pracy nie wygasł z dniem 31 sierpnia 2017 r., albowiem pozwana (...) przystała na propozycję powoda, by jego stosunek pracy rozwiązać za porozumieniem stron w związku oczekiwanym uzyskaniem przez niego renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy.

Powód uzyskał prawo do tej renty na mocy decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z 20 lipca 2017 r.

Dowód:

- pismo z 01.08.17 r. k. C4a akt osobowych,
- pismo z 23.06.17 r. k. C3a akt osobowych,
- pismo z 07.08.17 r. k. C6 akt osobowych,
- świadectwo pracy k. C8, akt osobowych.

(...) (...) w S. w dniu 7 sierpnia 2017 r. wystawiła powodowi świadectwo pracy za okres zatrudnienia od 29 kwietnia 1995 r. do 3 sierpnia 2017 r. Nie wskazała w nim okresu pełnienia służby celnej.

Dowód:

- świadectwo pracy k. C8 akt osobowych.

Jeszcze przed wystawieniem świadectwa pracy, bo 4 sierpnia 2017 r., powód skierował do D. I. (...) w S. pismo, w którym wniósł o sporządzenie i doręczenie mu świadectwa służby także za okres od 1 stycznia 2013 r. Wskazał w nim, że porozumienie o przekształceniu stosunku służby w stosunek pracy „było następstwem błędu odnośnie uprawnień emerytalnych”. Dodał, że dyrektor (...) w S. zapewniała, iż funkcjonariusze (...) nie nabędą uprawnień emerytalnych z systemu zaopatrzeniowego. Jednakże w 2017 r. stan prawny uległ zmianie i nabyli takie uprawnienia. Następnie powód oświadczył, że „korzysta z instytucji błędu w prawie” i z chwilą doręczenia jego pisma porozumienie z 27 listopada 2012 r. utraci ważność. Skutkiem tego będzie przyjęcie, że od 1 stycznia 2013 r. do dnia 3 sierpnia 2017 r. powód pozostawał w stosunku służby.

Dowód:

- pismo z 03.08.17 r. k. C5 akt osobowych.

Funkcjonariusze celni i celno-skarbowi aż końca 2017 r. nie byli objęci systemem emerytalnym przewidzianym w ustawie z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego. O objęcie nim zabiegali już od 2012 r., w tym poprzez organizacje związkowe, które w roku 2013 zainicjowały postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym w przedmiocie zgodności w/w ustawy z Konstytucją RP.

Dowód:

- zeznania L. M. k. 114-115.

Sąd zważył, co następuje:

Stan faktyczny sprawy ustalony został w głównej mierze w oparciu o dowody z dokumentów zawartych w aktach osobowych powoda. Ich walor dowodowy nie był kwestionowany przez strony. Również Sąd nie dopatrył się okoliczności podważających ich wiarygodność. Z tych samych przyczyn przydatnymi dla ustaleń faktycznych okazały się również zeznania świadka L. M. (2). Świadek wyczerpująco przedstawił proces przekształcenia stosunku zatrudnienia powoda, jego przebieg i motywy. Jego zeznania w tym zakresie nie pozostawały w sprzeczności z relacją powoda. W ograniczonym zakresie Sąd poczynił swoje ustalenia na podstawie przesłuchania powoda, co zostanie wyjaśnione w dalszej części uzasadnienia.

Ostatecznie przedmiotem postępowania było żądanie powoda zobowiązania pozwanych o wydanie mu świadectwa służby za okres jej pełnienia.

Legitymacja procesowa bierna w tym zakresie przysługiwała wyłącznie Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez D. I. (...) w S..

W myśl art. 276 ust. 1 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej (...) (Dz.U. 2020.505 zwanej dalej (...)) - w przypadku wydania decyzji o przeniesieniu, powierzeniu pełnienia obowiązków służbowych na innym stanowisku, przeniesieniu na niższe stanowisko, przeniesieniu na inne lub równorzędne stanowisko służbowe w związku z reorganizacją jednostki organizacyjnej KAS, określeniu warunków pełnienia służby w związku ze zniesieniem jednostki organizacyjnej (...) bądź zawieszeniu w pełnieniu obowiązków służbowych, funkcjonariusz może, w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji, złożyć wnioski o ponowne rozpatrzenie sprawy.

Zgodnie zaś z art. 277 (...) - spory o roszczenia ze stosunku służbowego funkcjonariuszy w sprawach niewymienionych w art. 276 ust. 1 rozpatruje sąd właściwy w sprawach z zakresu prawa pracy.

Z uwagi na treść powołanego wyżej przepisu do rozpoznania sprawy o wydanie świadectwa służby właściwy jest sąd pracy.

Nie oznacza to jednak, że sprawa o wydanie świadectwa służby funkcjonariusza służby celno- skarbowej jest jednak sprawą z zakresu prawa pracy w rozumieniu art. 476 § 1 k.p.c., rozpoznawaną w postępowaniu odrębnym z zakresu prawa pracy. Taką sprawą bowiem nie jest. Przepis art. 476 § 1 k.p.c. stanowi bowiem, iż przez sprawy z zakresu prawa pracy rozumie się sprawy: 1) o roszczenia ze stosunku pracy lub z nim związane; 1) o ustalenie istnienia stosunku pracy, jeżeli łączący strony stosunek prawny, wbrew zawartej między nimi umowie, ma cechy stosunku pracy; 2) o roszczenia z innych stosunków prawnych, do których z mocy odrębnych przepisów stosuje się przepisy prawa pracy (chodzi o roszczenia wynikające z umowy o pracę nakładczą, o niektóre roszczenia członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych, o roszczenia członków rodziny i spadkobierców pracownika); 3) o odszkodowania dochodzone od zakładu pracy na podstawie przepisów o świadczeniach z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych.

Sprawa o wydanie świadectwa służby funkcjonariusza służby celno- skarbowej jest natomiast sprawą z innego stosunku prawnego przekazaną do rozpoznania sądowi pracy, ale do jej rozpoznania nie stosuje się przepisów prawa pracy. Zastosowanie znajdują tu właściwe przepisy KAS oraz przepisy wykonawcze do tej ustawy, które to przepisy nie są przepisami prawa pracy.

Przepis art. 460 k.p.c., mający zastosowanie w sprawach z zakresu prawa pracy stanowi, iż zdolność sądową i procesową ma także pracodawca, chociażby nie posiadał osobowości prawnej, a w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych zdolność tę ma organ rentowy i wojewódzki zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności. Wiąże się to z treścią art. 3 k.p., według którego przymiot pracodawcy posiada jednostka organizacyjna albo osoba fizyczna zatrudniająca pracowników.

Regulacje te nie mają jednak zastosowania w sprawie o wydanie świadectwa służby funkcjonariusza służby celno – skarbowej, bowiem sprawa ta nie jest sprawą z zakresu prawa pracy w rozumieniu art. 476 § 1 k.p.c. W sprawie o wydanie świadectwa służby znajdują zastosowanie ogólne regulacje przepisów kodeksu postępowania cywilnego w sprawach cywilnych, jednostka organizacyjna – (...) (...) w S. - w świetle tych regulacji nie posiada zdolności sądowej w sprawie cywilnej rozpoznawanej według przepisów ogólnych o procesie cywilnym.

Statusu pracodawcy w znaczeniu materialnoprawnym z art. 3 k.p. nie posiadają podmioty zatrudniające funkcjonariuszy zatrudnionych w ramach stosunków o charakterze administracyjnoprawnym. Potwierdzeniem tej konstatacji jest pogląd wyrażony w wyroku Sąd Najwyższy z dnia 13 stycznia 2015 r. w sprawie o sygn. akt II PK 82/14, że Państwowa Straż Pożarna nie jest pracodawcą w rozumieniu art. 3 k.p. Dyrektywa sformułowana w powołanym orzeczeniu dotyczy natomiast zatrudnienia pracowniczego w strukturach służb mundurowych (K.W.Baran, Komentarz do art. 3 Kodeksu pracy, st.pr. 25 maja 2018 roku, System Informacji Prawnej LEX).

Zdolność sądową w niniejszej sprawie, będącej sprawą ze stosunku służby, posiada Skarb Państwa – D. I. (...) w S.. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego i poglądami doktryny w sprawie dotyczącej stosunku służby, pozwanym winien być Skarb Państwa, reprezentowany przez właściwy organ.

Według regulacji art. 67 § 2 k.p.c. - za Skarb Państwa podejmuje czynności procesowe organ państwowej jednostki organizacyjnej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, lub organ jednostki nadrzędnej. W zakresie określonym odrębną ustawą za Skarb Państwa czynności procesowe podejmuje Prokuratura Generalna Rzeczypospolitej Polskiej.

Zgodnie z przepisem art. 36 ust. 1 pkt 3 KAS jednostkami organizacyjnymi (...) są izby administracji skarbowej. D. izby administracji skarbowej jest zaś organem KAS (art. 11 ust. 1 pkt 4 ustawy o KAS), który wykonuje swoje zadania wskazane w art. 25 ust. 1 cytowanej ustawy, w tym m.in. realizują politykę kadrową w izbie administracji skarbowej, przy pomocy izby administracji skarbowej (art. 25 ust. 2 ustawy o KAS). Zgodnie z treścią § 4 ust.1 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 28 października 2009 r. w sprawie świadectwa służby funkcjonariuszy (...)Skarbowej (Dz.U. z 2009, nr 182 , poz. 1420 ze zm.), świadectwo służby wydaje kierownik jednostki organizacyjnej, w rozumieniu art. 145 ustawy, w której funkcjonariusz pełni służbę, zwany dalej „kierownikiem jednostki organizacyjnej”.

Reasumując, należy wskazać, że roszczenie zgłoszone przez powoda o wydanie świadectwa służby funkcjonariusza służby celno-skarbowej - nie należy do kategorii spraw z zakresu prawa pracy, w których legitymacja procesowa przysługuje pracodawcy w rozumieniu art. 3 k.p. Zdolność sądowa przysługuje Skarbowi Państwa – D. I. (...) w S., który wskazany jest w powołanym wyżej rozporządzeniu z dnia 28 października 2009 r. - jako kierownik jednostki organizacyjnej uprawniony i obowiązany do wydania i sprostowania świadectwa służby.

W świetle powyższego Sąd w pkt I na podstawie art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. odrzucił pozew wobec pozwanej I. (...) w S..

W pkt II wyroku Sąd umorzył postępowanie w zakresie żądania powoda skierowanego do Skarbu Państwa-D. I. (...) w S. w zakresie ustalenia stosunku służby. Orzeczenie to zapadło w oparciu o art. 355 § 1 k.p.c. Powód skutecznie cofnął pozew co do tego żądania. Wskazał jednocześnie, że w istocie zależy mu tylko na uzyskaniu świadectwa służby i to będzie wystarczające do osiągnięcia celu, jakim jest uzyskanie emerytury z systemu zaopatrzeniowego obejmującego funkcjonariuszy. W tym stanie rzeczy brak było podstaw do uznania cofnięcia za niedopuszczalne.

Podstawę żądania powoda w zakresie nakazania pozwanemu wydania świadectwa służby stanowił przepis art. 188 ust. 1 KAS. Przepis ten stanowi, że funkcjonariusz zwolniony ze służby albo którego stosunek służbowy wygasł na podstawie art. 182 pkt 2 KAS, albo wydany ze (...)Skarbowej na podstawie prawomocnego orzeczenia kary dyscyplinarnej, otrzymuje niezwłocznie świadectwo służby.

Literalna wykładnia w/w przepisu prowadzi do wniosku, iż ustawodawca ograniczył obowiązek wydania świadectwa służby wyłącznie do sytuacji:

- niezgłoszenia się funkcjonariusza do służby z upływem 7 dni od dnia doręczenia decyzji o uchyleniu decyzji o zwolnieniu ze służby albo doręczenia decyzji o stwierdzeniu nieważności decyzji o zwolnieniu ze służby, albo doręczenia prawomocnego wyroku sądu uchylającego decyzję o zwolnieniu ze służby albo orzeczenie dyscyplinarne o wydaleniu ze (...)Skarbowej (art. 182 ust. 2 KAS),
- wydalenia funkcjonariusza ze służby na podstawie prawomocnego orzeczenia kary dyscyplinarnej, otrzymuje niezwłocznie świadectwo służby.

Powód nie znalazł się w żadnej z nich. Jego stosunek służby zakończony został na mocy porozumienia między nim i dyrektorem jednostki, w której pełnił służbę.

Nie ma jednak logicznego uzasadnienia dla pozbawienia prawa do uzyskania świadectwa służby byłych funkcjonariuszy celnych, których stosunki służby zakończyły się w innych okolicznościach, aniżeli te, o których mowa w art. 188 ust. 1 KAS.

Istniejącą w tym zakresie lukę prawną ustawodawca uzupełnił dopiero w ustawie z dnia 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2017.1321). Na mocy tej ustawy do art. 174 KAS został dodany ust. 10 w brzmieniu: Przekształcenie stosunku służbowego w stosunek pracy traktuje się jak zwolnienie ze służby w rozumieniu ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin. Funkcjonariusz, którego stosunek służbowy uległ przekształceniu w stosunek pracy, otrzymuje niezwłocznie świadectwo służby. Przepis ten zaczął obowiązywać 1 stycznia 2018 r., a więc już po ustaniu zatrudnienia powoda.

Nie mniej jednak Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 19 lutego 2019 r., w sprawie o sygn. III PZP 7/19 wskazał, że wprowadzona regulacja (art. 174 ust. 10 KAS) jedynie potwierdza wykładnię, że stosunek służbowy ustaje i dlatego

nie może być ujmowana jako samodzielny i szczególny wyjątek od przeciwnej zasady, że stosunek służbowy nie ustaje. Zdaniem tego Sądu „przekształcenie” stosunku służby w stosunek pracy to nic innego, jak zakończenie jednego stosunku zatrudnienia i nawiązanie innego odrębnego stosunku. „Zatrudnienie pracownicze jest nowym okresem, do którego zalicza się okres poprzedniej służby. Tak ukształtowana ciągłość służby i pracy nie oznacza, że nie ustał stosunek służbowy. Decyduje bowiem zasadnicza odrębność stosunku służbowego i stosunku pracy. Odrębne są też regulacje dotyczące świadectw pracy i świadectw służby funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej. Świadectwo pracy nie jest dokumentem potwierdzającym okres służby funkcjonariusza. Dokumentem tym jest świadectwo służby.” Dlatego funkcjonariusz Służby Celno-Skarbowej, którego stosunek służbowy uległ przekształceniu w stosunek pracy otrzymuje świadectwo służby.

Faktem jest, iż przytoczone orzeczenie odnosi się do „przekształceń” dokonanych na podstawie art. 171 ust. 1 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. przepisy wprowadzające ustawę o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. 2016.1948). Natomiast zmiana podstawy zatrudnienia powoda nastąpiła w oparciu o art. 98 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (t.j. Dz.U. 2016.1799).

Jednakże w zakresie skutków oba powyższe przypadki przekształcenia sprowadzały się do zakończenia stosunku służby i nawiązania stosunku pracy. Toteż z uwagi na to podobieństwo Sąd orzekający w niniejszej sprawie uznał, iż obowiązek wydania świadectwa służby dotyczy również funkcjonariuszy, których stosunku służby zakończone zostały w trybie przewidzianym w art. 98 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej, a więc również osoby powoda.

Powód domagał się wydania świadectwa służby za cały okres swojego zatrudnienia (k. 146). Dla przypomnienia, rozpoczął się on 29 kwietnia 1995 r. Wówczas to powód zatrudniony został w (...) w S. na stanowisku radcy prawnego na podstawie umowy o pracę na czas określony do 31 grudnia 1995 r. Od 1 stycznia 1996 r. jego stosunek pracy został oparty na umowie o pracę na czas nieokreślony. W roku 2000 powód otrzymał propozycję mianowania do służby stałej na stanowisku radcy prawnego w stopniu starszego rewidenta celnego. Przyjął ją i z dniem 15 czerwca 2000 r. został mianowany do służby stałej w (...) w S. na stanowisku radcy prawnego w stopniu starszego rewidenta celnego.

Obowiązujący wówczas art. 92 ustawy z dnia 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej (Dz.U. 1999.802) stanowił, że w wypadku przyjęcia propozycji pełnienia służby na stanowisku funkcjonariusza celnego, dotychczasowy stosunek pracy przekształca się w stosunek służby z dniem mianowania. Jednocześnie dotychczasowe okresy zatrudnienia w administracji celnej traktowane były jako pełnienie służby w rozumieniu przepisów niniejszej ustawy (art. 94 ust. 2 w/w ustawy).

W świetle powyższego, w świadectwie służby powoda winien był ujęty okres zatrudnienia w ramach stosunku pracy od 29 kwietnia 1995 r. do 14 czerwca 2000 r.

Bezsprzecznie powinien być w nim uwidoczniony również okres służby od 15 czerwca 2000 r. do 31 grudnia 2012 r.

Powód domagał się jednak jeszcze ujęcia w świadectwie okresu od 1 stycznia 2013 r. do 3 sierpnia 2017 r. Twierdził bowiem, że skutecznie uchylił się od oświadczenia z 27 listopada 2012 r. o przyjęciu propozycji zatrudnienia. Samo oświadczenie było nieważne, albowiem składając je pozostawał w błędnym przekonaniu, iż funkcjonariusze celni nie zostaną włączeni do systemu zaopatrzenia służb mundurowych. Zapewniała go o tym ówczesna dyrektor izby – L. M. (2). Tymczasem stało się inaczej, albowiem ustawodawca w roku 2017 włączył funkcjonariuszy celno-skarbowych do tego systemu.

Oceny skutków oświadczenia powoda należało dokonać w oparciu o przepis art. 84 k.c. w zw. z art. 300 k.p. Art. 84 § 1-2 k.c. stanowi, że w razie błędu co do treści czynności prawnej można uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia woli. Jeżeli jednak oświadczenie woli było złożone innej osobie, uchylenie się od jego skutków prawnych dopuszczalne jest tylko wtedy, gdy błąd został wywołany przez tę osobę, chociażby bez jej winy, albo gdy wiedziała ona o błędzie lub mogła z łatwością błąd zauważyć; ograniczenie to nie dotyczy czynności prawnej nieodpłatnej. Można powoływać się tylko na błąd uzasadniający przypuszczenie, że gdyby składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie, nie złożyłby oświadczenia tej treści (błąd istotny). Uchylenie się

od skutków prawnych oświadczenia woli, które zostało złożone innej osobie pod wpływem błędu, następuje przez oświadczenie złożone tej osobie na piśmie (art. 88 § 1 k.c.). Uprawnienie do uchylenia się wygasa z upływem roku od jego wykrycia (art. 88 § 2 k.c.).

W pierwszej kolejności należy wskazać, iż błąd musi dotyczyć treści czynności prawnej, a nie stanu prawnego – jak było w przypadku powoda.

Błąd oznacza on mylne wyobrażenie o otaczającej rzeczywistości w zakresie prawdziwego stanu rzeczy lub braku takiego wyobrażenia. Zachodzi wówczas, gdy istnieje niezgodność między rzeczywistością a jej odbiciem w świadomości podmiotu. Polega on na nieprawidłowości widzenia, a nie na nieumiejętności przewidywania i wnioskowania, nie odnosi się do sfery motywacyjnej oraz musi dotyczyć stanu istniejącego w chwili zawierania umowy, nie zaś okoliczności, które nastąpiły w toku wykonywania umowy, doprowadzając stronę do przekonania, że decyzja o jej zawarciu była błędna (por. wyrok Sądu Najwyższego z 23 lutego 2018 r., sygn. III CSK 384/16).

Już tylko z tych względów nie ma podstaw do uznania, iż błędne przekonanie powoda co do systemu zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy celnych mogło stanowić podstawę do uchylenia się od skutków oświadczenia woli z 27 listopada 2012 r. Co więcej, w dacie jego złożenia świadomość powoda obejmowała stan rzeczywisty, w którym funkcjonariusze byli objęci systemem powszechnym. Zatem nie pozostawał wówczas w jakimkolwiek błędzie co do skutków swojego oświadczenia. Jedyny błąd dotyczył przekonania powoda, co do woli i zamiarów ustawodawcy w zakresie uprawnień emerytalnych funkcjonariuszy celnych. Ale błąd ten nie mieści się w definicji błędu zawartej w art. 84 k.c.

Już tylko na marginesie należy zauważyć, iż z materiału dowodowego nie wynika, by L. M. (2) zapewniała powoda o tym, iż funkcjonariusze celni nie zostaną włączeni do systemu emerytalnego służb mundurowych. Zaprzeczyła ona temu twierdzeniu powoda, a sam powód nie potwierdził go podczas swojego przesłuchania w charakterze strony.

Już w toku postępowania powód przedstawił kolejny argument mający prowadzić do nieważności oświadczenia z 27 listopada 2012 r. Mianowicie powołał się na depresję, na którą wówczas cierpiał. Wprawdzie nie twierdził, że skutkowało ona stanem wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Jednak podczas swojego przesłuchania wskazał, że jego zaburzenia były dość poważne i wpływały na proces decyzyjny (k. 147).

Stosownie do treści art. 82 k.c. nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Dotyczy to w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego, chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych.

Wobec argumentów powoda Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego psychiatry na okoliczność ustalenia czy powód w istocie znajdował się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli.

Na podstawie dokumentacji dotyczącej leczenia powoda biegła ustaliła, że od 2011 r. poddawany był on leczeniu psychiatrycznemu z uwagi na organiczne zaburzenia nastroju. Jednakże dokumentacja dotyczy wyłącznie roku 2019 i tylko z niej wynika, że powód leczył się już w 2011 r. Wielokrotnie przeprowadzane badania lekarskie z zakresu medycyny pracy i stwierdzanie zdolności do pracy powoda dowodzi, że w ocenie lekarzy powód nie wykazywał objawów chorobowych uniemożliwiających mu pracę umysłową. Do tego był wielokrotnie nagradzany za wykonywanie obowiązków służbowych, co oświadczy o pozostawaniu jego funkcji poznawczych na wysokim poziomie. Również pisma sporządzane przez powoda nie wykazują treści psychopatycznych wskazujących na zaburzenia myślenia wyłączające zdolność świadomego i swobodnego podjęcia decyzji i wyrażenia woli. Gdyby takie zaburzenia występowały, to musiałyby one silnie wpłynąć na wykonywanie obowiązków służbowych przez powoda. Obowiązki wymagały bardzo sprawnych procesów myślowych. Problemy z ich realizacją z pewnością zostałyby zauważone przez jego współpracowników. Ostatecznie biegła zajęła stanowisko, wedle którego powód wyrażając zgodę na

przekształcenie stosunku służby nie był w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli.

Ustosunkowując się do opinii powód wskazał, że składając oświadczenie z 27 listopada 2012 r. znajdował się w błędzie c odo prawa. W grudniu 2012 r. nie było przepisów dających funkcjonariuszom celnym uprawnień emerytalnych z systemu zaopatrzeniowego. Potwierdził tym samym, że przyczyn nieważności w/w oświadczenia nie upatruje w swoim stanie psychicznym, a jego zaburzenia nastroju nie wyłączały świadomego albo swobodnego powzięcia decyzji i wyrażenie woli.

Nie mniej jednak Sąd uznał opinię biegłej za miarodajną dla ustaleń faktycznych. Przede wszystkim należy wskazać, że opinia biegłego jest pełna, spójna, zawiera w sposób logiczny i przekonujący umotywowane wnioski. Logika wywodów biegłego i korespondowanie opinii z dokumentacją musiały skutkować uznaniem opinii za rzetelną i wiarygodną, a w konsekwencji podzieleniem zawartych w niej wniosków.

Innym jeszcze argumentem powoływanym przez powoda było to, że w roku 2000 powinien zostać mu zaproponowany stopień oficerski. Gdyby tak się stało, L. M. (2) nie zdecydowałaby się na złożenie mu 12 lat później propozycji „ucywilmienia”.

Argument ten również nie mógł prowadzić do skutecznego uchylenia się od skutków oświadczenia z 27 listopada 2012 r.

Przepis art. 91 ustawy z dnia 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej (Dz.U. 1999.72.802), że propozycje pełnienia służby przedkładane są stosownie do posiadanych kwalifikacji, przebiegu i oceny dotychczasowej pracy na zasadach i warunkach ustalonych w niniejszej ustawie. Na wyższe stanowiska kierownicze przedłożenie propozycji może być poprzedzone postępowaniem konkursowym. Ustanowiono 15 stopni służbowych: aplikanta celnego, młodszego rewidenta celnego, rewidenta celnego, starszego rewidenta celnego, młodszego dyspozytora celnego, dyspozytora celnego, starszego dyspozytora celnego, młodszego aspiranta celnego, aspiranta celnego, starszego aspiranta celnego, podkomisarza celnego, komisarza celnego, nadkomisarza celnego, generalnego komisarza celnego i krajowego komisarza celnego (art. 8 w/w ustawy).

W rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 30 marca 2000 r. w sprawie stanowisk służbowych funkcjonariuszy celnych oraz szczegółowego trybu nadawania im stopni (Dz.U. 2000.25.301) zawarto kwalifikacje wymagane na poszczególnych stanowiskach służbowych. Przedstawia je poniższa tabela stanowiąca załącznik nr 2 pkt II do rozporządzenia.

<i>Lp.</i>	<i>Stanowisko służbowe</i>	<i>Najwyższy stopień funkcjonariusza celnego</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
<i>1</i>	Dyrektor izby celnej	Nadkomisarz celny
<i>2</i>	Zastępca dyrektora izby celnej	Komisarz celny
<i>3</i>	Główny księgowy	Komisarz celny
<i>4</i>	Naczelnik urzędu celnego	Komisarz celny

5	Zastępca naczelnika urzędu celnego	Podkomisarz celny
5a	Kapelan (w izbie celnej)	Podkomisarz celny
6	Naczelnik wydziału (w izbie celnej)	Podkomisarz celny
7	Rzecznik prasowy (w izbie celnej)	Podkomisarz celny
7a	Audytór wewnętrzny (w izbie celnej)	Podkomisarz celny
7b	Pełnomocnik do spraw ochrony informacji niejawnych (w izbie celnej)	Podkomisarz celny
8	Kierownik oddziału	Podkomisarz celny
9	Ekspert celny	Starszy aspirant celny
10	Radca prawny	Starszy aspirant celny
11	Kierownik referatu	Aspirant celny
12	Kierownik zmiany	Młodszy aspirant celny
13	Inspektor celny	Starszy dyspozytor celny
14	Starszy kontroler celny	Dyspozytor celny
15	Kontroler celny	Młodszy dyspozytor celny
16	Młodszy kontroler celny	Starszy rewident celny
17	Referent	Rewident celny

W dacie przeniesienia powoda do służby zajmował on stanowisko radcy prawnego. Zatem Dyrektor (...) w S. mógł mu zaproponować stopnie ujęte pod pozycjami 10-17. Z tego zakresu wybrał stopień starszego rewidenta celnego (poz. 16).

Zatem nie jest tak, jak twierdzi powód, iż dla radców prawnych określono sztywno stopień służbowy. Ograniczono się wyłącznie do określenia najwyższego stopnia na tym stanowisku. Dzięki temu dyrektorzy urzędów celnych, w oparciu

o kryteria określne w art. 92 ust. 2 ustawy z dnia 24 lipca 1999 r. o Służbie Celnej, samodzielnie decydowali o tym, czy w danym przypadku złożyć propozycję w stopniu najniższym czy też najwyższym, czy też w którymś stopniu pośrednim.

Jest to skądinąd bez znaczenia dla ważności oświadczenia z 27 listopada 2012 r., albowiem art. 98 ust. 1 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o Służbie Celnej (Dz.U. 2016.1799) nie wiązał możliwości ucywilnienia z zajmowanym stopniem służbowym. Propozycję przekształcenia stosunku służby w stosunek pracy mógł otrzymać, jak i złożyć zarówno aplikant celny, jak i inspektor celny. Zatem nawet, gdyby w 2000 r. powód objął wyższy stopień służbowy, to i tak mógł się spotkać z propozycją ucywilnienia.

Świadek L. M. (2) wyjaśniła, iż poszukując oszczędności i analizując stan zatrudnienia uznała, że przedstawi powodowi propozycję zatrudnienia w korpusie cywilnym nie dlatego, że miał określony stopień służbowy, ale dlatego, że wykonywane przez niego zadania nie wiązały się stricte z zadaniami funkcjonariusza celnego, w szczególności ze ściganiem przestępczości. Powód będąc funkcjonariuszem nawet nie nosił munduru służbowego. To właśnie dlatego, tak do niego, jak i drugiego z radców prawnych izby, została skierowana propozycja przekształcenia stosunku zatrudnienia.

Jednocześnie powód został pouczone, że odmowa jej przyjęcia nie wpłynie na zmianę dotychczasowego stosunku służbowego. Początkowo nie zgodził się na przyjęcie propozycji. Podjął negocjacje wynagrodzenia po przekształceniu stosunku pracy. W efekcie otrzymał kolejną propozycję przewidującą korzystniejsze warunki płacy. Były one na tyle satysfakcjonujące, że przystał na nie.

Nie jest wiarygodnym twierdzenie powoda, iż przyjął propozycję z obawy, że w przeciwnym wypadku zostanie zwolniony ze służby. Gdyby tak było, to po pierwsze przyjąłby pierwszą propozycję. Skoro nie uczynił tego, najwidoczniej niczego się nie obawiał. Do tego należy pamiętać, iż stosunek służby funkcjonariusza celnego cechował znaczną stabilnością i wygaszał w ściśle określonych okolicznościach (vide: art. 106 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o (...)).

Mając na uwadze powyższe Sąd uznał, że w sprawie nie zaszły okoliczności umożliwiające powodowi skuteczne uchylenie się od skutków oświadczenia o wyrażeniu zgody na propozycję zatrudnienia w służbie cywilnej, czy też decydujące o jego nieważności.

Dlatego też żądanie wydania świadectwa służby mogło dotyczyć wyłącznie okresu od 29 kwietnia 1995 r. do 31 grudnia 2012 r. Sąd dał temu wyraz w pkt III wyroku.

W pozostałym zakresie powództwo podlegało oddaleniu jako bezzasadne.

Sąd na podstawie art. 100 k.p.c. zdecydował się odstąpić od obciążania powoda kosztami procesu pozwanych. Za taką decyzją przemawiał przede wszystkim obecny stan zdrowia powoda i związane z nim wydatki. Do tego poniekąd zrozumiałym jest niezadowolenie powoda co do działań ustawodawcy, który dopiero po upływie czterech lat od zajęcia stanowiska przez Trybunał Konstytucyjny, zdecydował się na objęcie funkcjonariuszy KAS systemem emerytalnym służb mundurowych. Należy się spodziewać, że gdyby powód miał możliwość przewidzenia tego stanu rzeczy, mógłby nie zgodzić się na pracę w ramach korpusu służby cywilnej.

ZARZĄDZENIE

(...)

(...)

(...)